

Не навчайте дітей так, як навчали
вас,-
вони народились в інші часи.
Єврейське прислів'я.

Викладання - це мистецтво, а не ремесло -
у цьому самий корінь учительської
справи...
вічно винаходити, вимагати,
удосконалюва -
тися - от єдиний можливий курс сучасного
вчителя.
М.А.Рибнікова.

Як зазначається в Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, одним з пріоритетів розвитку освіти є впровадження сучасних технологій, які розширюють можливості учнів щодо якісного формування системи знань, умінь і навичок, їх застосування у практичній діяльності, сприяють розвитку інтелектуальних здібностей до самонавчання, створюють сприятливі умови для навчальної діяльності учнів і вчителя.

Особливої актуальності набуває питання щодо застосування методів навчання, спрямованих на формування компетентного школяра. Адже «людина освічена та, яка знає, де знайде те, чого вона не знає» (Георг Зіммель, німецький соціолог). «Навчання» стає категорією, яка супроводжує людину протягом усього життя.

Часто у роботі вчителі – словесники надмірно захоплюються використанням якоїсь однієї педагогічної технології, не помічаючи її "мінусів", не враховуючи індивідуальні особливості своїх учнів, їх готовність до роботи за певною технологією. Експеримент не приносить бажаних результатів, і вчитель розчаровується у всіх нововведеннях, продовжує працювати за "старою системою". Вчителі російської мови нашої школи вважають, що сучасному педагогові необхідно вибрати те "зерно", що дасть змогу створити свою міні -методику. А у творчого вчителя і учні прагнутимуть до творчості.

Створення ситуації успіху, сприятливих умов для повноцінної діяльності кожної дитини – основна мета, що покладена в основу інноваційних технологій навчання. Багато з них варті уваги сучасного педагога, який прагне дати якісний рівень знань, зробити урок цікавим, досягти максимального взаєморозуміння і співпраці між вчителем і учнем. Саме тому я зупинилась на вирішенні науково – методичної проблеми "Інноваційні технології в системі роботи вчителя російської мови".

Успішне використання тієї чи іншої технології навчання вимагає від педагога глибоких знань навчального предмета, педагогіки, методології, психології; залежить від ерудованості, практичних умінь учителя, творчості, майстерності. У своїй роботі апробуємо спосіб інтеграції таких сучасних технологій навчання :

- Концентроване навчання (блочний виклад матеріалу);
- Проектні технології;
- Інтерактивні технології;
- Інформаційні технології;
- Розвиток критичного мислення;
- Особистісно зорієнтоване навчання.

Для того, щоб така інтеграція принесла бажаний результат, намагаємося вникнути в методiku кожної з освітніх технологій і використовувати на своїх уроках залежно від теми, мети виучуваного матеріалу, а також типу уроку та навчального предмета.

Актуальність і перспективність досвіду:

- Забезпечує умови для розвитку творчої особистості дитини;
- Сприяє виконанню завдань Національної доктрини розвитку освіти;
- Сприяє позитивній мотивації учнів до пізнавальної діяльності, потребі в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні;
- Дозволяє гарантувати досягнення певного стандарту освіти;
- Забезпечує особистісно орієнтовану модель навчання;
- Робить можливим оригінальний підхід до побудови структури сучасного уроку російської мови.

Мета досвіду:

- Створення оптимальних умов для розвитку творчих здібностей дитини на уроках російської мови;
- Створення атмосфери співробітництва, взаємодії вчителя та учня;
- Розвиток соціальної та громадянської компетентності дитини.

досвіду полягає у виробленні певної сукупності технологій навчання російської мови, що сприяють розвитку творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників у сучасних школярів.

Науково-теоретичну базу досвіду становить Регіональна програма впровадження компетентнісно орієнтованого підходу в навчально-виховний процес (2004 р.), мета якої є формування самодостатньої особистості випускника школи, життєспроможного, здатного до творчої самореалізації та саморозвитку.

Технологічне підґрунтя досвіду становлять інноваційні компетентнісно орієнтовані технології.

Перевагу віддаємо **інтерактивним**, які в сучасній дидактиці розробляються та пропагуються О.І. Пометун, Л.В. Пироженко, О.М. Пехотою тощо. Форми й методи цих технологій допомагають залучити до роботи всіх учнів класу.

Застосовуємо **елементи методичної системи „ЧПКМ”** (читання та письмо для розвитку критичного мислення), розробленої науковим Центром розвитку етики та

виховання особистості Бостонського університету і впровадженій в систему освіти України в 90-х роках ХХ ст.

Використовуємо **елементи комп'ютерної технології** з метою розвитку вміння здобувати інтегровані знання за допомогою ПК (персонального комп'ютера).

Індивідуалізацію процесу навчання реалізуємо за допомогою **особистісно орієнтованої технології**, розробленої колективом вчителів російської мови Донецької області під кер. Мельнікової Л.В. Використовуємо на своїх уроках і програми самореалізації, створені цим колективом.

На основі **проектної технології** залучаємо учнів до створення інтегрованих проектів.

Зазначені вище технології допомагають у виборі оптимальних форм та методів навчання, спрямованих на формування цілісного світогляду учнів.

Так, наприклад, під час цілісного аналізу літературного тексту організуємо роботу в об'єднаних відповідно до аспектів аналізу **малих групах**, де учні виконують роль істориків, літературознавців чи мистецтвознавців, що працюють на досягнення поставленого спільного завдання перед ними.

Можна використати такі **правила для учнів** :

- Кожна думка важлива!
- Не бійся висловитись!
- Ми всі – партнери!
- Обговорюємо сказане, а не людину!
- Обдумав, сформулював, висловив!
- Говори чітко, ясно, красиво!
- Тільки обґрунтовані докази!
- Вмій погодитись і не погодитись!
- Важлива кожна роль!

Незважаючи на розмаїття нововведень, основною формою організації навчальної діяльності залишається урок. Яким же повинен він бути? Сучасний урок – це урок демократичний. Для такого уроку характерними ознаками є :

- підготовка не мовознавців-теоретиків, а гуманних освічених людей;
- навчання не словом, а справою;
- проведення його не для учнів, а разом з ними;
- спрямовування діяльності не на клас в цілому, а на особистість кожного учня;
- забезпечення повного засвоєння навчального матеріалу на уроці.

Саме уникненню багатьох недоліків у підготовці до уроку допомагає чітке використання методики тієї чи іншої технології, суттєвою особливістю якої є протиставлення довільних дій чіткому алгоритму, системі логічно вмотивованих дій, послідовному переходу від одного елемента до іншого.

Складові ефективності й успішності уроку можна зобразити так:

Глибокі теоретичні + ретельне планування + творчий підхід
знання та підготовка уроку учителя

Так, новий матеріал з мови ми подаємо дітям у вигляді блок-схем, таблиць, малюнків, пірамід і т.п. Починаючи вивчення теми, ми з учнями індивідуально, в групах чи фронтально обговорюємо, аналізуємо навчальний матеріал. Основні поняття з теми фіксуємо в опорних конспектах, а потім засвоюємо шляхом неодноразового повторення, добираємо приклади.

Етапи підготовчої роботи по складанню зорових опор:

1. Вчитель пояснює матеріал, ілюструє прикладами і паралельно складає схему–опору на дошці. При цьому не припиняється живий діалог з учнями, які допомагають підібрати приклади, вносять пропозиції щодо правильної побудови опори.
2. Аналізований навчальний матеріал(не забуваємо про роботу в групах, колективне обговорення проблеми)вчитель представляє у вигляді схеми-опори, зумисне пропускаючи деякі її складові частини. Учні повинні "відновити" схему, користуючись правилом у підручнику.
3. Вчитель не пояснює матеріал, лише записує на дошці низку прикладів, що ілюструють правило. Завдання учнів – "перетворити" текст правила в опорну схему, дібрати приклади для ілюстрації теоретичних положень з довідки на дошці.
4. Вдома за власноруч складеною схемою учні готують усне лінгвістичне повідомлення, добирають приклади.
5. Учні отримують випереджувальне завдання: самостійно скласти зорову схему-опору до теми, яка буде вивчатися. На уроці декілька гімназистів презентують свою роботу, виступаючи у ролі вчителя, пояснюють новий матеріал. Оцінюється не тільки правильна, а й оригінальна подача нової теми.

Як бачимо, поступово учні привчаються до роботи з підручником, іншими джерелами, адже останній етап передбачає саме творчий підхід.

Учні "малюють" основні теоретичні поняття у вигляді структур, матриць, пірамід, нерідко у зошитах з'являються "сонечка", "хмарки", "чарівні квіти".

На даний момент відомо ряд педагогічних технологій, які дозволяють вчителям виконувати завдання сучасної освіти.

Однією з інноваційних технологій загальнопедагогічного характеру, які впроваджуються в сучасних школах є **технологія особистісно зорієнтованого навчання** . Особистісно зорієнтоване навчання – організація процесу навчання, в основі якої лежить визнання індивідуальності, самобутності, самоцінності кожної людини, що вимагає забезпечення

розвитку і саморозвитку особистості учня виходячи із виявлення його індивідуального, неповторного, суб'єктивного досвіду, здібностей, інтересів, ціннісних орієнтацій, можливостей реалізувати себе в пізнанні, навчальній діяльності, поведінці. Мета даної технології полягає в тому, щоб:

визначити життєвий досвід кожного учня, рівень інтелекту, пізнавальні здібності, інтереси, якісні хаарктеристики, які спочатку треба розкрити, а потім розвинути в навчальному процесі;

формувати позитивну мотивацію учнів до пізнавальної діяльності, потребу в самопізнанні, самореалізації та самовдосконаленні школярів у межах соціокультурних та моральних цінностей нації.

Ігрові технології навчання відрізняються від інших технологій тим, що гра:

у добре відома, звична й улюблена форма діяльності для людини будь-якого віку;

ефективний засіб активізації;

мотиваційна за своєю діяльністю;

дозволяє вирішувати питання передачі знань, умінь, навичок;

багатофункціональна, її вплив на учня неможливо обмежити одним аспектом;

переважно колективна, групова форма роботи;

має кінцевий результат (матеріальний, моральний, психологічний);

має чітко поставлену мету й відповідний педагогічний результат.

Сучасна педагогіка вбачає цінності гри як педагогічного методу у комплексі з іншими методами. Але практика застосування ігрових технологій показує, що крім позитивних результатів дана технологія містить і ряд негативних аспектів. Тому ми використовуємо на уроках не ігри, а ігрові ситуації, які дозволяють підвищити інтерес учнів до предмету; зробити уроки різноманітними, більш цікавими; вносить різноманітність в навчально-виховний процес та підвищує активність, навіть пасивних, учнів на уроках. З цією метою я використовую різні види ігор, серед яких «Слово – речення – запитання – відповідь», «Знайди помилку», «Запитай себе сам», «Хто більше», «Ланцюжок», «Вилучи зайве», «Знайди за описом», «Так – ні», кросворди, ребуси, загадки, прислів'я, приказки.

Технологія розвитку критичного мислення формує творче мислення, сприяє розвитку креативності. Критичне мислення необхідне під час розв'язування проблемних задач, формулювання висновків, оцінювання та прийняття рішень.

Сприймання, розуміння, усвідомлення та засвоєння навчальної інформації вимагає активної розумової діяльності, у тому числі критичного мислення. Критичне мислення – складний процес, який починається з ознайомлення з інформацією, а закінчується прийняттям рішення. Критичне мислення проявляється:

у здатності людини самостійно аналізувати інформацію;

умінні бачити помилки або логічні порушення у твердженні різних авторів;

аргументувати свої думки (змінювати їх, якщо вони неправильні, і відстоювати, якщо вони вірні);

прагненні до пошуку оптимальних і аргументованих рішень.

Для розвитку критичного мислення на уроках я використовую такі методи: складання сенканів, мозковий штурм, «кубування», «асоціативний куш», читання з позначками, "Вірш-Я", сінквейн.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів, де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

У своїй практиці ми використовуємо такі інтерактивні вправи як «Мікрофон», «Незакінчене речення», «Мозковий штурм», «Броунівський рух», «Ажурна пилка», «Коло ідей», «метод ПРЕС».

Інформаційна технологія в навчально-виховному процесі – це поєднання традиційних технологій навчання і технологій інформатики, які розширюють можливості учнів щодо якісного формування системи знань, умінь і навичок, їх застосування у практичній діяльності, сприяють розвитку інтелектуальних здібностей до самонавчання, створюють сприятливі умови для навчальної діяльності учнів і вчителя.

Найсучаснішим комп'ютерним засобом навчання є мультимедіа.

Однією з беззаперечних переваг засобів мультимедіа є можливість розроблення на їх основі інтерактивних комп'ютерних презентацій з української мови та літератури.

На наш погляд, презентація – це зручна конструкція, в якій легко орієнтуватися. Аналіз науково-методичної літератури та періодичних видань показав, що мультимедійні презентації здатні реалізувати багато проблем у процесі навчання, а саме:

використовувати передові інформаційні технології;

змінювати форми навчання та види діяльності в межах одного уроку;

полегшувати підготовку вчителя до уроку та залучати до цього процесу учнів;

розширювати можливості ілюстративного супроводу уроку, подавати історичні відомості про видатних вчених, тощо;

реалізувати ігрові методи на уроках;

здійснювати роботу в малих групах або індивідуальну роботу;

дають можливість роздрукування плану уроку та внесення в нього заміток та коментарів;

проводити інтегровані уроки, забезпечуючи посилення міжпредметних зв'язків;

організовувати інтерактивні форми контролю знань, вмінь та навичок;

організовувати самостійні, дослідницькі, творчі роботи, проекти, реферати на якісно новому рівні з можливістю виходу в глобальний інформаційний простір.

Проведення уроків при комплексному застосуванні традиційних та мультимедійних технологій забезпечує набуття учнями не тільки глибоких та міцних знань, а й вміння розвивати інтелектуальні, творчі здібності, самостійно набувати нових знань та працювати з різними джерелами інформації.

Однак сьогодення вимагає від освіти не забезпечення учнів певною сумою знань, а вміння отримувати знання самостійно, що можна забезпечити використанням не тільки однієї технології, а цілим комплексом технологій, поєднуючи їх протягом вивчення однієї теми. Найбільш вдало, на нашу думку, сукупність певних технологій навчання можна застосувати під час створення проектів.

У основі методу проектів лежить розвиток учнівських пізнавальних навичок, уміння самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення, формування навичок мислення високого рівня.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійність учнів – індивідуальну, парну, групову, – яку вони здійснюють упродовж певного часу; допускає можливість розв'язування певної проблеми; у ньому передбачається, з одного боку, необхідність використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого — інтегрування знань, умінь із різних галузей науки та мистецтва. Результати виконаних проектів повинні бути «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то має бути запропоноване конкретне її розв'язування, а якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження.

Нам, вчителям, часто здається, що ми володіємо ключами від знань і, що саме ми, маємо передати їх дітям, вдало і старанно пояснивши, розтлумачивши. Але життя змінилось так, що школа більше не є монополістом знань і тому необхідно використовуючи сучасні інформаційні технології, йти в ногу з життям, щоб не бути викинутими не узбіччя.

Таким чином, важливою умовою організації навчально-виховного процесу є вибір учителем раціональної системи методів і прийомів активного навчання, використання

сучасних технологій у поєднанні з традиційними засобами. Процес навчання повинен бути організований так, щоб зорієнтувати дитину на досягнення нею цілей, які вона сама собі поставила.

Доцільно на уроках використовувати інноваційні технології разом із традиційними, що дозволяє урізноманітнити діяльність учнів, а саме:

навчає здобувати знання самостійно;

акумулює вміння користуватися здобутими знаннями для рішення нових завдань;

сприяє набуттю комунікативних навичок і умінь (тобто умінь працювати в різноманітних групах, виконуючи різні соціальні завдання і ролі);

надає можливість широких людських контактів в знайомстві з різними точками зору на одну проблему;

навчає користуватися дослідницькими методами: збирати інформацію, факти, уміти їх аналізувати з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки;

надає можливість висловлювати свої власні думки.

Отже, у процесі своєї роботи я переконалася, що лише вдала інтеграція сучасних педагогічних технологій інтерактивного, особистісно-орієнтованого, проектного навчання на основі постійного розвитку критичного мислення учнів дасть змогу розвивати творчі здібності, а значить, і формувати творчу особистість учня.

У Святому письмі сказано :„ Блаженна людина, що насичується від плодів своєї праці і шукає в ній утіху”. Це є істина.

Вважаємо, що нашому творчому колективу теж є з чого порадіти. Адже наші учні неодноразово здобували перемоги у олімпіадах і конкурсах. Та ці заслуги , в першу чергу, адресуємо їм, а не собі, а віддачі шукаємо у повазі, щирому ставленні, творчій співпраці та взаєморозумінні .

«Ти можеш! « – повинен нагадувати вчитель учневі

«Він може! » – повинен нагадувати колектив.

«Я можу! « – повинен повірити в себе учень.